



مقطع تحصیلی: کاردانی  کارشناسی  رشته: روابط عمومی ترم: ..... سال تحصیلی: ۹۸-۹۹  
نام درس: نظریه های ارتباط جمعی نام و نام خانوادگی مدرس: فریده مطیعی  
آدرس email مدرس: ..... تلفن همراه مدرس 0921-2796071

جزوه درس: ..... مربوط به هفته : سیزدهم   
text: دارد  ندارد  voice: دارد  ندارد  power point: دارد  ندارد   
تلفن همراه مدیر گروه :

با نام و یاد خداوند مهربان

نظریه ها - جلسه سیزدهم

### - نظریه هربرت شیلر

"هربرت شیلر" از جمله اندیشمندانی است که ضمن پذیرفتن اهمیت فزاینده اطلاعات (انفجار اطلاعات) به عنوان جنبه پر اهمیت زندگی معاصر، به عنوان یکی از منتقدان جامعه اطلاعاتی، معتقد است اطلاعات و ارتباطات، عناصر بنیادی نظام سرمایه داری را تشکیل می دهد. دیدگاه او از سه مشخصه کلیدی برخوردار است:

تأکید بر "پشتوانه های ساختاری اطلاعات": یعنی به جای توجه به مطالب و محتوای رسانه ها، جنبه های ساختاری رسانه مورد توجه قرار می گیرد، مانند جنبه های اقتصادی شامل مالکیت و منابع درآمد از آگهی های بازرگانی و مخاطبان است که تولیدات را مصرف می کنند. به زعم وی، این عناصر ساختاری، مانعی جدی بر سر راه تولید آزادانه مطالب و برنامه های رسانه ای هستند.

رهیافت های "اقتصاد سیاسی": این رهیافت ها به تحلیل های نظام مند ارتباطات و اطلاعات منجر می شود. یعنی باید نحوه عملیات نظام سرمایه داری برای تعیین اهمیت قلمرو اطلاعات، مورد تحلیل قرار گیرد؛ مانند اینکه به یک ایستگاه تلویزیون کابلی به عنوان یک سیستم اجتماعی - اقتصادی توجه می شود.

تأکید بر "تاریخ و دوره ای بودن روندها و پیشرفت ها": نقطه آغازین برای شیلر آن است که در سرمایه داری کنونی، اطلاعات و ارتباطات اهمیتی فراوان دارند.

به عقیده شیلر، اطلاعات و تکنولوژیهای ارتباطی به دلایل زیر ضامن پیشرفت و تقویت امپراتوری های چند ملیتی است:

شرکت هایی که در سراسر جهان تجارت می کنند، برای فعالیتهای روزمره خود، به زیر ساخت پیچیده ارتباطات کامپیوتری نیاز دارند، زیرا یک شرکت (مثلاً در نیویورک) نمی تواند فعالیت های خود را در ۵۰ یا ۶۰ کشور دیگر، بدون شبکه پیچیده و قابل اعتماد اطلاعاتی، مدیریت ساماندهی و کنترل کند (وبستر، 1380، ص 164). دیدگاه شیلر این است که محیط اطلاعاتی معاصر، بیان کننده منافع و اولویت های سرمایه داری شرکتی و عنصر ضروری پایداری اقتصاد



سرمایه داری بین المللی است؛ یعنی اصول بازار و جستجوی حداکثر سود، وصف کننده تحولات در قلمرو اطلاعات (همانند سایر قلمروهای جامعه سرمایه داری) است. بنابراین، هرکجا که چشم اندازی از فروش برای سود وجود داشته باشد، اطلاعات فرآوری شده در دسترس عموم قرار گرفته و هر چه سود بیشتر باشد، کیفیت و کمیت این اطلاعات افزایش می یابد. طبق این دیدگاه، توسعه اطلاعات به هیچ وجه نشانه رشد تکاملی ناشی از نیکوکاری نیست، بلکه نشانگر تعهد سرمایه به اخلاق تجاری است. شیلر در این زمینه می گوید: "آنچه که جامعه اطلاعاتی نامیده میشود، درحقیقت فرآوری، پردازش و انتقال تعداد بسیاری از داده ها درباره انواع موضوعات فردی، اجتماعی، تجاری، اقتصادی، سیاسی و حتی نظامی است. اغلب داده ها به این منظور فرآوری می شوند که نیازهای بسیار تخصصی شرکتهای عظیم، بوروکراسی ملی و تأسیسات دولت صنعتی پیشرفته را تأمین کنند" (همان، ص 180).

شیلر معتقد است فرایندهای اطلاعاتی، به نابرابری های اطلاعاتی شدید در سطح بین المللی و در یک نظام طبقاتی به تعمیق "شکاف اطلاعاتی" (information gap) انجامیده است. به نظر وی، اطلاعات و تکنولوژی ارتباطی به صورت غیر قابل تصویری برای شرکتهای توسعه یافته اند. تأسیسات عظیم کامپیوتری، خدمات پیشرفته ارتباطات دور، پردازش الکترونیک، جملگی در اختیار شرکت هایی است که از توانایی و دستیابی و بهره برداری از آن برخوردارند.

شیلر از چالش با امپریالیسم فرهنگی حمایت می کند و همه نیروها را به ایجاد یک نظم نوین اطلاعاتی درجهان فرامی خواند و از این رهگذر تاثیر چشمگیری در یونسکو برجای می گذارد. درحقیقت هنگامی که او به سمت پشتیبانی از چنین سیاستی گرایش پیدا کرد و زمینه مساعدی را در یونسکو برای اعمال سیاستهای ضد امپریالیستی بوجود آورد، باعث کناره گیری ایالت متحده از آن سازمان شد.

### ج - نظریه ماتلار در مورد جامعه اطلاعاتی

"آرماند ماتلار" یکی از منتقدان موضوع جوامع اطلاعاتی به شمار می رود. او معتقد است که مطرح شدن جوامع اطلاعاتی، همان بازتولید دوره ای سیاستهای استعماری و امپریالیستی گذشته برای کنترل و اعمال هژمونی بر هنجارها و سیستم های ارتباطی در سطح جهان است. ماتلار اعتقاد دارد فعالیتهای کشورهای پیشرفته در طراحی نرم افزاری و سخت افزاری بزرگراه های اطلاعاتی، جهانی سازی و تدارک دیدن انواع کنفرانس های بین المللی در مورد جامعه اطلاعاتی، همگی برای رهبری و هدایت کنسرت جهانی در مورد صنایع بزرگ دیداری و شنیداری، تله ماتیک و تکنولوژیهای اطلاعاتی و ارتباطی است.

ماتلار همچنین در کتاب "آرمان شهر جهانی"، با بررسی تاریخ جوامع اطلاعاتی، دو نگرانی عمده خود را در مورد جامعه اطلاعاتی ذکر می کند که یکی از آنها به سیاستهای کلان در مورد تکنولوژیهای اطلاعاتی و ارتباطی مربوط می شود که اکنون سازمان تجارت جهانی و اتحادیه بین المللی ارتباطات دور، در حال مقررات گذاری جهانی برای آنها هستند و دیگری، به واکنش های ملی و منطقه ای در مقابل پدیده "جهانی سازی" است.



هرچند ماتلار در طبقه بندی نظریه پردازان منتقد جامعه اطلاعاتی قرار دارد، ولی در عین حال تکنولوژی های اطلاعاتی و ارتباطی را ابزاری مهم برای تحرک و عرض اندام جنبش های اجتماعی طبقه فقیر و ستم دیده در مناطق گوناگون جهان ذکر کرده و کشاورزان بدون زمین مکزیک به عنوان نخستین جنبش اجتماعی که از طریق اینترنت به طرح خواسته های خود پرداختند، مثالی روشن از این رویکرد ماتلار به شمار می رود.